

Besenyi Sándor:

MEGNYITÓ

A TIT Csongrád megyei szervezete és a Nyári Egyetemi Tanács nevében köszöntöm a XVII. Művelődéstudományi Nyári Egyetem minden résztvevőjét, érdeklődő kedves vendégét.

Politikai-gazdasági-társadalmi korszakváltás gyötrelmeit, feszültségeit, reménykedéseit éljük napjainkban. A megújulás elengedhetetlen követelménye, hogy az alapsejtekig, a legelementárisabb alapösszefüggésekig tekintsük át világunkat. Nyári Egyetemünk választott témaköre: az egyén- közösség összefüggérendszer, ilyen társadalmi alapviszonylat.

Ismeretes, hogy az egyén csak társadalmi tartalmak elsajátítása és kimunkálása révén válik társadalmi lényé, veszi birtokba és reprodukálja társadalmiságát. Csak másokkal együttlétezésben - együttműködésben, különböző interakciós formákban válik részesévé a felhalmozott társadalmi tartalmaknak, alakul ki személyisége, bontakozik ki egyénisége. Az egyének együttlétezési - együttműködési formái, közösségi keretei történelmileg és strukturálisan is változó alakot öltenek, összetettebb, gazdagabb vagy éppen kiüresedett, torzult formákban.

A nyolcvanas évekre - úgy éreztük - megkoptak hagyományos, örökletes közösségi formáink. Torzult-csorbult új viszonylatok formálódtak és deformálódtak közöttünk. Feszültségekkel terhes családi és munkahelyi légkör alakult ki körülöttünk. Devianciacsoportok burjánzottak, s terjed az elsivárosodás, a társas és társtalan magányosság. Az egyén bénítólag magára maradt.

A bürokratikus-centralisztikus berendezkedés - átértékeltük - mind szűkebbre szabta a kisközösségek kezdeményezési- döntési és öntevékenységi területeit. Elsorvasztotta az önszerveződések

ezerarcú formáit, s egydimenziós, paternalisztikusan felülről szabályozott és programozott szervezeti uniformizmusba és a hatáskörök parcellái közé regulázta a társadalmi aktivitást. Egy monolitikus és monopolisztikus hatalmi csoport saját nemzedéki és ideológikus beállítottságának és tapasztalatvilágának szűk horizontjába, "búvárharangjába" zárkózottan - mind elidegenültebben - látta és láttatta a valóságot, képviselte a maga uniformizáló kollektívizmusát. Hatalmi önzésében nem akart szembenézni a változó világ sürgetéseivel. Nem akarta meghallani és meghallgatni az idők szavát, de a felelős és kompetens társadalomtudományi felvetéseket sem, (gondoljunk csak az 1987. februári szegedi szocializmuskonferencia olykor drámai vitáira), a mind politizáltabb közvélemény, sőt a párttag-ság hangját sem. Még akkor sem, amikor már dörömböltek - dörömböltünk az ajtón.

A magyar társadalom drámai helyzete, roppant nehéz öröksége figyelmeztet: a "nép nevében" eljárás, a társadalmi kontrollt elsorvasztó bürokratikus-centralisztikus modell ideje lejárt. Alkalmatlannak bizonyult történelmi feladataink, problémáink megoldásához. Társadalmunk elementáris erővel igényli a beleszólás, a tisztázás, a közös alakítás gyakorlatát. Küzd a társadalmi nyilvánosság és a demokrácia kiterjesztéséért, az önszerveződések és az öntevékenység legalizált lehetőségeiért.

Politikai-gazdasági-társadalmi megújulásunk semmiképpen sem képzelhető el a kisközösségi kezdeményezések, a társadalmi alkotóerők felszabadítása, az egyén-közösség reláció dinamikus újratemtése, a közösségi formák sokféleségének kibontakoztatása, formai és tartalmi gazdagítása nélkül.

A centralisztikus berendezkedés vertikális, túlprofilírozó, egydimenziós regulációjával szemben keresnünk kell a társadalmi tevékenységek integrálásának új módozatait, a horizontális jellegű együttműködési formákat, amelyekben az egyén nem egyoldalú funkcionalitásával vesz és vehet részt, hanem sokoldalúan, sze-

mélyiségének nagyobb hányadával tud közreműködni. A feladat-lebontásos, paternalisztikus tevékenységszervezéssel szemben az önszerveződést, a kezdeményező, de összehangolt kooperativitásra is képes közösségi magatartást szorgalmazzuk.

1987. szeptemberében, amikor az egyén és közösség reláció összefüggéseit és problémáit választottuk ezévi nyári egyetemünk témaköréül, kockázatot vállaltunk. Akkor, amikor társadalmunk gyakorlati problémák özönével küzd, a társadalmi-politikai feszültség egyre nő - szabad-e, lehet-e elrugaszkodni a napi problémák köréből, s elméleti témához nyúlni? Visszaigazolják-e törekvésünket? Megértik-e, hogy mi ezzel a nagyigényű elméleti témával nem az aktualitások fogságából akarunk kitörni, hanem megróbálunk átlátni a falon. Olyan korszakos és távlatos elméleti problémakört exponálunk, amely már a megújulást kívánja alapozni.

Nagy örömünkre partnerekre találtunk felkért előadóinkban, akik - láthatják - többségükben a magyar marxista társadalomtudomány élvonalát reprezentálják, a témakör adott vonatkozásainak legjobb szakértői. Nagyon fontos számunkra, hogy jelentkezésükkel, érdeklődő részvételükkel Önök is visszaigazolták kezdeményezésünk helyességét. Köszönjük érdeklődésüket, és most partneri együttműködést kérünk programunk lebonyolításához. Néhány szót erről a programról.

Arra törekedtünk, hogy széles európai kitekintéssel vizsgáljuk meg a progresszív társadalomalakítás lehetőségeinek avagy lehetetlenségének különböző megítélését, megközelítési módjait az európai szellemi élet áramlataiban. Elméleti analízisét kívánjuk adni a közösségalakítás mai alternatíváinak, s kritikai tablóját alternatív közösségformáinak. Sorra vesszük a különböző közösségtípusokat, a család, a lakóhelyi, munkahelyi, szakmai, politikai, művelődési és generációs közösségformákat. Szólunk problémáikról, lehetőségeikről. Vizsgáljuk kohéziójuk elméleti problémáit, dinamikájuk összefüggésrendszerét. Részle-

tesebben elemezzük majd az ifjúság szocializációs és individualizációs problémáit.

Nyári egyetemünk gazdag elméleti arzenált, alkotó vitalehetőségeket, s remélhetőleg fontos intellektuális élményt kínál. Őszintén reméljük, hogy a művelődés konkrét tennivalóinak és lehetőségeinek felméréséhez, a művelődés társadalmi hátterének áttekintéséhez és megértéséhez jól hasznosítható lesz az itt kínált szellemi arzenál.

Szeged ezekben a hetekben gazdag kulturális kínálatot nyújt. Ebben az időszakban - hazai viszonylatban - talán a legsokrétűbb kulturális programot. Reméljük, élnek majd vele.

Termékeny együttgondolkodást, hasznos időtöltést és jó szórakozást is kívánok!